

ongerustheid'.¹ Ongerustheid werd dan ook niet gewekt toen de Duitsers op 21 november de officiële mededeling publiceerden dat de 'leiders van de Britse *Intelligence Service* voor Europa, de heren Best en kapitein Stevens', een revolutie in Duitsland hadden trachten te ontketenen, waartoe zij gepoogd hadden, 'de Nederlandse grens bij Venlo naar Duitsland te overschrijden. De met elkander in strijd zijnde mededelingen betreffende hun gevangenneming, of deze nog op Nederlands gebied dan wel op Duits gebied geschied is, worden op het ogenblik onderzocht', heette het in de Duitse en daarna ook in de Nederlandse pers.² Onmiddellijk knoopte minister van Kleffens hier bij aan. Dat de overval op Nederlands en niet op Duits territorium plaatsgevonden had, leed geen twijfel. Hij eiste opheldering en kreeg geen antwoord; stelde in januari '40 arbitrage voor en kreeg wéér geen antwoord; liet in april in het tweede z.g. *Oranjeboek* van het ministerie van buitenlandse zaken een uitvoerige samenvatting opnemen van de hem bekende gegevens – en Berlijn bleef zwijgen.

★

Dat zwijgen was opzet.

Daags na het incident, op 10 november, had de Duitse pers reeds instructie ontvangen, er met geen woord van te gewagen.³ De verhoren van Payne Best en Stevens waren toen al gaande. Hunnerzijds had het geen zin, het te doen voorkomen alsof zij niet inderdaad van plan waren geweest, op een poging tot omverwerping van het Hitler-regime aan te haken: 'Schemmel' die hen nu als de SS-officier Schellenberg ging ondervragen, wist beter. Van meet af aan bevonden de twee Engelsen zich in een hopeloos-zwakke positie. Spoedig werden zij naar Berlijn overgebracht waar de specialist van de *Sicherheitsdienst* op het terrein van organisatie en werkzaamheden van de *Secret Intelligence Service* hen aan lange verhoren onderwierp. Payne Best liet, schijnt het, over het algemeen weinig los, maar Stevens, in wiens zak men om te beginnen het lijstje met namen van zijn voornaamste medewerkers gevonden had, vertelde zoveel dat men Best zelfs bijna twee weken lang

¹ *Eng.*, dl. II a, p. 35. *Het Vaderland*, 22 nov. 1939, a.v., dl. II b, p. 48. ³ *Kriegspropaganda 1939-1941. Geheime Ministerkonferenzen im Reichspropagandaministerium* (1966), p. 222.